

Regeringens proposition

1982/83:7

om ändring i kyrkolagen

beslutad den 22 juli 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att för sin del anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

JAN-ERIK WIKSTRÖM

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 19 kap. 2 § kyrkolagen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982. Bestämmelsen, som tillkom år 1686, anger vissa krav som ställs på blivande präster i svenska kyrkan, bl. a. i fråga om frihet från lyte. Den ger i denna del uttryck åt ett förlegat synsätt och har uppfattats som stötande för de handikappade som önskar bli präster. Paragrafen fyller i dag inte någon funktion.

1982 års allmänna kyrkomöte har för sin del godkänt förslaget.

**Förslag till
Lag om ändring i kyrkolagen**

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 2 §¹ kyrkolagen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982.

¹ Paragrafen delvis upphävd 1884:13 s. 1.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-07-22

Närvarande: statsrådet Wikström, ordförande, och statsråden Dahlgren, Boo, Petri, Elmstedt, Ahrland.

Föredragande: statsrådet Boo.

Proposition om ändring i kyrkolagen

Regeringen har i skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte (skr 1982:3) begärt kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkände ett vid skrivelsen fogat förslag till lag om ändring i kyrkolagen. Regeringens skrivelse och det därvid fogade utdraget av regeringsprotokoll bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Kyrkomötet har i skrivelse till regeringen anmält sitt beslut i frågan (KLU 1982:1, kskr 1982:1). Kyrkomötets skrivelse och kyrkolagsutskottets betänkande bör bifogas protokollet som *bilaga 2*.

Kyrkomötet har för sin del godkänt det lagförslag som har lagts fram i regeringens skrivelse.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta lagförslaget.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att för sin del anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

**Regeringens skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte
1982:3**

med förslag till lag om ändring i kyrkolagen;

beslutad den 18 mars 1982.

Regeringen överlämnar till kyrkomötet bifogade utdrag av regeringsprotokoll för det yttrande som föredraganden har hemställt om.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Förslag till

Lag om ändring i kyrkolagen

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 2 §¹ kyrkolagen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982.

¹Paragrafen delvis upphävd 1884:13 s. 1.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte med förslag till lag om ändring i kyrkolagen

1 Inledning

I 19 kap. 1686 års kyrkolag meddelas bestämmelser om predikoämbetet. I kapitlet anges bl.a. vilka krav som ställs på dem som avser att bli präster i svenska kyrkan. Av 1 § framgår att ingen kan bli präst utan att vara "lagligen och ordentligen kallad och begärd" samt av en biskop "skicklig befunnen, godkänd och vigd". Det ankommer alltså på biskopen att göra en lämplighetsbedömning av dem som anmäler sig för att bli antagna till präster i ett stift.

I 19 kap. 2 § anges vissa allmänna krav som skall ligga till grund för biskopens prövning. I sin ännu gällande del lyder paragrafen – i modern stavning – sålunda:

Den som vill betjäna Guds församling uti prästeståndet, skall vara gudfruktig och av ärbart, stilla, nyktert och tuktigt leverne samt obefläckat namn och rykte, äga ett rent och tydligt målföre ---. Den, som således prövas därtill bekväm och bliver lagligen kallad, honom må ordinationen icke vägras. Han skall ock hava uppfyllt sin ålders 25:te år, med mindre någon vore, som dessförinnan genom särdeles gåvor och framsteg i studier samt berömligt leverne har gjort sig därtill så särdeles skicklig, att ordinationen honom icke utan ofog kan vägras. Skulle någon vid föregångna övningspredikningar befinnas på minne och uttal hava något sådant fel, som vore honom uti ämbetets utförande hinderligt, så skola biskoparna en sådan allvarligen avråda och ingalunda ordinera; icke heller dem, som äro till deras lemmar så lytta, att de därav hindras i gudstjänstens förrättande.

Det utelämnade avsnittet innehöll utförliga bestämmelser om den s.k. prästexamen, som de blivande prästerna avlägger inför biskopen och domkapitlet. Bestämmelserna härom i kyrkolagen har upphävts genom

förordningen (1884:13 s. 1) angående förändrade bestämmelser om prästexamen. Nu gällande bestämmelser om prästexamen har meddelats i förordningen (1979:158) om ändring i stadgan (1884:13 s. 2) angående prästexamen.

I en skrivelse till regeringen den 1 december 1981 har svenska kyrkans diakoninämnd anhängit, att den sista meningen om psykiskt och fysiskt handikapp i den återgivna paragrafen får utgå.

Inom kommundepartementet har upprättats en promemoria om ändring av 19 kap. 2 § kyrkolagen. Ärkebiskopen har efter hörande av övriga biskopar yttrat sig i ärendet.

2 Föredragandens överväganden

Frågan om en ändring av 19 kap. 2 § kyrkolagen väcktes i en motion (mot. 1978/79:401) till riksdagen år 1979. I motionen yrkades att slutorden "icke heller dem, etc." i den nämnda paragrafen skulle utgå, eftersom de är uttryck för ett förlegat synsätt och är mycket stötande för de handikappade som vill läsa till präster.

Vid sin behandling av den i motionen berörda frågan konstaterade konstitutionsutskottet (KU 1979/80:17) att det inom svenska kyrkans diakoninämnd pågår en utredning om handikappades möjligheter till tjänst i kyrkan inklusive prästtjänst samt att biskopsmötet vid sammanträde i januari 1979 hade behandlat en fråga om prästvigning av en blind prästkandidat som sedermera hade blivit prästvigd.

Med hänsyn till att frågan var föremål för en inomkyrklig utredning och då frågan om en revidering av den till uttryckssätten i sin helhet föråldrade 1686 års kyrkolag hade visst samband med stat-kyrkafrågan borde riksdagen enligt utskottets mening inte nu ta initiativ till den i motionen föreslagna kyrkolagstiftningsåtgärden. Utskottet föreslog att motionen skulle förklaras besvarad med vad utskottet i denna del hade anfört. Detta blev också riksdagens beslut.

Diakoninämnden har nu anhängit att hela den sista meningen i 19 kap. 2 § kyrkolagen får utgå. Med stöd av sin alltjämt pågående utredning anser nämnden att prästernas tjänstbarhet är tillfredsställande reglerad genom avtal och genom biskops rätt att avgöra vem som skall vigas. Den angivna meningen bör enligt vad diakoninämnden framhåller utgå ur kyrkolagen, eftersom biskop har kunnat tolka denna del av lagen mycket restriktivt och ansett att människor med relativt ringa handikapp inte kan prästvigas. Nämnden vill med sitt förslag underlätta för människor med handikapp att få anställning inom kyrkan.

De ändringar i den aktuella paragrafen som har föreslagits i riksdagsmotionen och av diakoninämnden är enligt min mening angelägna och kräver ingen utförlig motivering. Jag vill endast erinra om att myndigheterna enligt 4 § förordningen (1979:518) om arbetshandikappade i statligt reglerad

anställning, m.m. vid nyanställning skall verka för att arbetshandikappade bereds sysselsättning.

En av förutsättningarna för nyanställning på de statligt reglerade tjänsterna som präster i svenska kyrkan är att den sökande har blivit av biskopen "skicklig befunnen". Den prövning som biskopen har att göra avser inte enbart sökandens formella kompetens utan också vederbörandes personliga lämplighet för prästerlig tjänst i både fysiskt och psykiskt hänseende. Att man därvid kan ta särskild hänsyn till handikappades möjligheter att tjänstgöra med vissa särskilda hjälpmedel eller stödåtgärder eller i begränsade arbetsuppgifter framgår av den praxis som redan har utbildats inom kyrkan.

För sin prövning av prästkandidaternas lämplighet torde biskopen inte vara beroende av sådana detaljföreskrifter som har meddelats i 19 kap. 2 § kyrkolagen. Dess i ålderdomlig språkdräkt klädda krav på en personligt tillägnad kristen tro och goda karaktärsegenskaper samt allmänna fysiska och psykiska förutsättningar för att kunna förrätta prästerlig tjänst är sådana som det ligger i sakens natur att en biskop beaktar vid sin lämplighetsprövning av en blivande präst.

I paragrafen anges också ett krav på 25 års ålder för prästvigning. Jag vill erinra om att detta krav sedan början av 1800-talet var satt ur kraft genom en 23-årsregel, som upphävdes först år 1980 (SFS 1980:746). Därutöver gäller att biskopen har en dispensrätt, som gör att ålderskravet i dag saknar praktisk betydelse.

Vad slutligen beträffar föreskrifterna i den sista meningen rörande psykiskt och fysiskt handikapp, har jag redan framhållit, att dessa inte längre tillämpas rigoröst inom kyrkan.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör övervägas om det inte är lämpligast att låta hela 19 kap. 2 § utgå ur kyrkolagen. Prövningen av de blivande prästernas lämplighet ankommer uteslutande på biskoparna. Jag har därför ansett att de i första hand borde få ta ställning till vilka kriterier som bör uppställas vid prövningen och om dessa behöver närmare anges i kyrkolagen på det sätt som nu sker. Frågan om ändring eller upphävande av den aktuella paragrafen i kyrkolagen har därför underställts ärkebiskopen för yttrande efter hörande av övriga biskopar.

Ärkebiskopen har den 2 februari 1982, efter att ha hört övriga biskopar i ärendet, meddelat att han tillstyrker att hela paragrafen upphävs.

Med hänvisning till det sagda vill jag förorda att 19 kap. 2 § kyrkolagen nu upphävs.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kommundepartementet upprättats förslag till lag om ändring i kyrkolagen.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen inhämtar kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkänner förslaget.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att från kyrkomötet inhämta det yttrande som föredraganden har hemställt om.

Bilaga 2

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE
nr 1
1982-05-06

RÄGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande 1982:1 med anledning av regeringens skrivelse 1982:3 med förslag till lag om ändring i kyrkolagen

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 5 maj 1982 har bifallit vad utskottet hemställt.

OLOF SUNDBY

/Bengt Törnell

Kyrkolagsutskottets betänkande

1982:1

i anledning av regeringens skrivelse med förslag till lag om ändring i kyrkolagen

Regeringen har i skrivelse, beslutad den 18 mars 1982, nr 3, till kyrkomötet överlämnat utdrag av regeringsprotokoll för att inhämta kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkänner vid skrivelsen fogat förslag till lag om ändring i kyrkolagen. Skrivelsen har hänvisats till kyrkolagsutskottet. Lagförslaget är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i kyrkolagen

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 2 § kyrkolagen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982.

Utskottet

19 kap. 2 § kyrkolagen innefattar, såsom i skrivelsen närmare redovisas, vissa allmänna krav som skall ligga till grund för den lämplighetsbedömning som det ankommer på biskopen att göra av dem som anmäler sig för att bli antagna som präster i ett stift. Svenska kyrkans diakoninämnd har i skrivelse till regeringen den 1 december 1981 anhållit om den ändringen av paragrafen att dess sista mening – som anger psykiskt och fysiskt handikapp som hinder för ordination – bör utgå. Föredragande statsrådet, som erinrar om att myndigheterna ålagts att vid nyanställning verka för att arbetshandikappade bereds sysselsättning, har för sin del funnit att paragrafen i sin helhet bör upphävas.

Han framhåller att den prövning som biskopen har att göra inte avser enbart den sökandes formella kompetens. De krav som det gamla lagstadgandet ställer på en personligt tillägnad kristen tro och goda karaktärsegenskaper samt allmänna fysiska och psykiska förutsättningar för att kunna förrätta prästerlig tjänst är sådana som det ligger i sakens natur att en biskop beaktar vid sin lämplighetsprövning av en blivande präst.

Ärkebiskopen har efter samråd med övriga biskopar tillstyrkt paragrafens upphävande.

Utskottet vill understryka vikten av att biskoparnas lämplighetsprövning av prästkandidaterna sker med omsorg. Biskopsmötet har den 22 april 1981 beslutat att tillämpa den ordning för prövning för och inskolning till prästerlig tjänst i svenska kyrkan som framgår av bilaga till detta betänkande. Beslutet visar hur viktig frågan med rätta bedömes vara.

I 19 kap. 2 § kyrkolagen anges som huvudregel att prästkandidat skall ha uppnått 25 års ålder. Mellan 1810 och 1980 gällde i stället en 23-årsregel. Denna är numera upphävd. Biskopen har möjlighet att bortse från ålderskravet. Detta krav har av föredragande statsrådet bedömts vara utan praktisk betydelse. Utskottet vill dock understryka att i lämplighetsbedömningen även måste vägas in att kandidaten har tillräcklig mognad och livserfarenhet för att kunna fylla sin uppgift som präst.

Utskottet delar emellertid den i skrivelsen uttryckta uppfattningen att lämplighetsprövningen kan anförtros åt biskoparna utan några i kyrkolagen angivna anvisningar och hemställer därför

att kyrkomötet måtte till regeringen anmäla att kyrkomötet för sin del godkände det vid skrivelsen nr 3 fogade förslaget till lag om ändring i kyrkolagen.

Lidingö den 23 april 1982

På kyrkolagsutskottets vägnar

GUSTAV ÖBERG

I detta ärendes slutbehandling inom utskottet har deltagit: Gustav Öberg, Carl Strandberg, biskop Per-Olov Ahrén, biskop Bertil Gärtner, Karl-Erik Johansson i Boxholm, biskop Sven Lindegård, Christina Odenberg, Stina Eliasson, Bertil Ericsson, Eskil Jinnegård, Alvar Lundqvist, Margareta Schwartz, Anders Svärd och Per Wihlborg.*

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Antagning till präst i Svenska kyrkan

Biskopsmötet har 1981-04-22 beslutat att tillämpa följande ordning avseende prövning för och inskolning till prästerlig tjänst i Svenska kyrkan:

1. Under de två första terminernas studier vid religionsvetenskaplig linje rekommenderas deltagande i de temadagar eller samtalsgrupper som anordnas i samverkan mellan institutionen och pastoralinstitutet.
2. I samband med kontakt rörande praktiktjänst inlämnas under den andra terminen intresseanmälan till stiftet. Blanketten kan erhållas från bl. a. stiftens rekryteringsorgan, pastoralinstitutet i Lünd och Uppsala samt ITH.
3. Inför den första praktiktjänstgöringen är deltagande i resp. stifts tjänstebiträdeskurser obligatoriskt. Vid dessa kurser ges undervisning i framför allt homiletik (predikokost) och liturgisk aktion, men tid finns även för dels samtal enskilt med biskop eller den han förordar, dels samtal i grupp kring prästens uppgift.
4. Efter praktiktjänstgöringens slut sker utvärdering av perioden gemensamt av handledare och tjänstebiträde samt delges biskopen resultatet. (Det gäller även praktik som äger rum senare under studietiden).
5. Parallellt med genomgången av det differentierade ämnesstudiet skall den som har för avsikt att söka prästvigning delta i kursverksamhet vid pastoralinstitutet med uppgift att ge introduktion i församling och samhälle. Vidare föreskrivs deltagande i institutens samtalsgrupper kring trosfrågor, kallelse, förväntningar och yrkesroller. Dessa samtalsgrupper kan ordnas i samarbete med stiftens teologgrupper.
6. För att få tillträde till den pastoralteologiska utbildningen krävs sex månaders erfarenhet av yrkesarbete, fördelade på tre månaders kyrklig församlingspraktik och tre månaders annat yrkesarbete (företrädesvis med social inriktning). Denna praktik skall vara genomgången före påbörjandet av den tematiska terminen. Kontakter med det stift där prästvigning önskas måste vara etablerade senast vid denna tidpunkt. Varje prästkandidat skall under utbildningstiden garanteras tjugo samtalstillfällen med biskop eller annan företrädare för stiftet.
7. Under den tematiska terminen beslutar biskop och domkapitel om prästkandidaten efter fullgjorda studier kan antagas.
8. För den personliga utvecklingen är ett aktivt deltagande i gudstjänst- och församlingsliv nödvändigt. Även de kristna studentföreningarna spelar i detta sammanhang en stor roll.

9. Fortlöpande kontakter mellan den studerande och kyrkan är av stor vikt, varför medlemskap i resp. stifts teologgrupp rekommenderas kraftigt. I teologgrupperna ges möjlighet att lära känna blivande kolleger men även biskop och andra företrädare för stiftet.
10. För ytterligare information rekommenderas kontakt med Biskopsmötets kontaktprester på studieorten, biskop eller annan stiftsrepresentant, lärare vid pastoralinstitut eller rekryteringssekreteraren vid Ärkebiskopens kansli.